

ZARİYAT SURESİ

İniş Sırası :67

Tertip Sırası :51

Ayet Sayısı :60

İndiği Yer : Mekke

Zariyat toprağı yerden kaldıran şey anlamına gelmektedir. Türkçemizde kullandığımız zürriyet ve zirve kelimesi de aynı kökten gelmektedir. Zer lügatta vurmak, geçip gitmek manasındadır. Zürriyette de bu geçip, gitmek manası vardır. Bu bakımdan rüzgara da zariyat denmiştir. Yani rüzgarın birşeyi alıp taşıma, savurma, dağıtma özelliğine zariyat diyoruz. Yani rüzgarın bir sıfatı. Hz. Ömer ve Hz. Ali'den de şöyle bir rivayet gelmiştir. " Zariyattan maksat rüzgarlardır, amilattan maksat ise bulutlardır. Bulutlar o rüzgarların gücüyle yüklendikleri nemi, yağmuru cariye gibi taşırlar. Cariyatı da rüzgarların etkisiyle bulutların ilerlemesi olarak anlıyoruz.

Mukassimattan maksat ise yağmur yüklü bulutların rüzgarın etkisiyle yeryüzünün farklı coğrafyalarına dağılması, taksim edilmesi olarak anlaşılıyor.

الرَّحِيمِ الرَّحْمَنِ اللَّهُ بِسْمِ
Bismillâhirrahmânirrahîm

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

(Zariyat 51/1)

وَالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا
Ve-żżâriyât izervâ(n)

Ve dağıtıp savuranlar...

(Zariyat 51/2)

فَالْحَامِلَاتِ وِقْرًا

Felhâmilâti vikrâ(n)

Böylece ağır yükü taşıyanları...

Buradaki **vikr** kelimesi sözlükte bir hayvanın yüklendiği ağır yük demektir. Bağlamda **hâmilâti vikrân** nemin yoğunlaşması ve soğuması ile bir yük olarak toplanan suyun taşınmasıdır.

(Zariyat 51/3)

فَالجَارِيَاتِ يُسرًا

Felcâriyâti yusrâ(n)

Artık kolayca akanları...

Buradaki **câriyât** kelimesinin temel anlamı harekettir. Ceryanda oradan gelmektedir. Burada **yusrâ** kolaylık ile hareketin pekiştirilmesi, tonlarca suyu taşıyan bulutların akışa benzer sürüklenmesinden dolayıdır. Gemilerin suyun üzerinde akmasına da **câriyâ** kelimesi kullanılır. Fakat bunu bağlamından kopardığın zaman gök cisimlerine bile götürebilirsin. Ama bağlam ondan bahsetmiyor. O tonlarca ağırlıkta suyun gökte taksim edilmek üzere akıp süzülmesinden bahsediyor. Bunu kim yapabilir size diyor. Allah'ın koyduğu sünnet, yasalar olmasa, bunu size kim getirebilir diyor.

(Zariyat 51/4)

فَالْمُقَسِّمَاتِ أَمْرًا

Felmukassimâti emrâ(n)

Böylece emirle taksimleri...

Bu emir sünnetullah demektir. Bu ayette geçen **emr** kelimesi Allah'ın tabiata koyduğu, sınırlara yüklediği yasaları ifade etmektedir. O yasalar olması size suyu , hayatı kim getirebilir, sorusunun cevabı hükmündedir bütün bu anlatımlar.

Sorunun detaylandırılması bir sonraki cümlenin kesinliğini pekiştirmek içindir. Allah kurallı, ilkeli, istikrarlı bir hayat yaratarak ölümden sonra da tutarlılığını sürdüreceğini vadedmektedir.

(Zariyat 51/5)

إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٍ

İnnemâ tû'adûne lesâdik(un)

Muhakkak ki size vaad edilen kesinlikle doğrudur.

Buradaki tû'adûn kelimesi iki anlama gelir. Birincisi size ödül olarak vaadedilen şeyler, ikincisi kendisiyle uyarıldığınız şeyler.

Vaadolunan yer ve göklerin batıl yere yaratılmadığı hakikati üzerinden istikrarlı, döngüsel bir düzene sahip olduğu gerçeği, mülkün bir hakiminin olduğunu göstermesi ve o hakimin bir gün mutlaka hesap soracağı gerçeğidir.

(Zariyat 51/6)

وَإِنَّ الدِّينَ لَوَاقِعٌ

Ve-inne-ddîne levâki'(un)

Ve muhakkak ki din, kesinlikle vuku bulacaktır.

Bu din sadece din günü değil, daha geniş bir manaya sahiptir. Neden din günü değil de, sadece din şeklinde gelmiştir. Zira din vaadedilen emir ve yasakların sonucunda sadece cezayı değil, mükafatı da içeren İslam dininin öngördüklerinin gerçek olduğunun ispatlanması anlamında geniş bir manaya sahiptir. Bknz. **Ali İmran suresi 19 “ Allah katında din İslam'dır.”**

Yukardaki ayetlerle bağlantısı , “ sizi açlıkla susuzluğa mahkum etmeyen bir gücün olduğu ve bu ölümsüz gücün yaratıp, vahiy yolu ile konuştuğu, kullarını ölüm sonrası da yokluğa mahkum etmeyeceği şuurudur, vurgusudur.

Mülk suresinin son ayetinden başlayıp Zariyat suresinin 6 ncı ayetine kadar gelen o örneklemeler, o vurgulamaların sebebi budur. 7nci ayette “ **Ve sema dairesel yollara sahiptir**” diyor.

(Zariyat 51/7)

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ

Ve-ssemâ-i žâti-lhubuk(i)

Ve semâ dairesel yollara sahiptir.

hubuk kelimesinin kök anlamı, sıkı bağlayıp sağlamlaştırmaktır. Bu manadan dolayı kumaşı dokumaya da *hubuk* deniyor. Habike veya Hibat'ın çoğuludur. Birincisi özenle ve sanatla dokunmuş yol yol hareli kumaş demektir. Hibat da rüzgarın tatlı esintisi ile denizde veya kumda meydana gelen dalga ve kıvrım anlamına geliyor.

Çoğu müfessir bu kelimenin “**hareli yol yol, örgülü anlamı** “ vermesinden dolayı göğün bir sıfatı olarak “**žâti-lhubuk düzgün yollar sahibi sema**” şeklinde bunu anlamıştır ve böyle bir mana vermişler.

Ne demek bu ? Sema-gök-dairesel yollara sahiptir. Semadaki dairesel yani döngüsel yollar ile uçsuz bucaksız ve tek boyutlu gördüğümüz uzayı ve oradaki geçitlere, yollara bir atıf yapılmış olabilir.

Bu ayetin bağlamı dünyadan ahirete geçiş olduğu için vaad olunan ahiretin, öteki hayatın bu döngüsel yollarla bağlantısı kurulmuşta olabilir.

(Zariyat 51/8)

إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ مُّخْتَلِفٍ

İnnukum lefî kavlin muhtelif(in)

Ve muhakkak ki siz , muhtelif sözler içindesiniz.

Kur'an'ı Kerim bize zamanından çok öte bir bilgi veriyor. Şu an bile bu bilgiyi tam olarak anlamış değiliz. Fakat onun karşısındaki argümanlar muhtelif sözler.

Resul'ün gelecek ile alakalı getirdiği ayetlere karşı müşriklerin tutarsız , farklı görüşleri burada kıyas edilmiş. Kur'an'ın ufuk bilgileri karşısında gökte oturan araçlar inancı, müşriklerin ne tür muhtelif sözlerle, söylemlere sahip olduğunun ve sığılıklarının kanıtı mahiyetinde.

Gaşiye suresi, Mülk suresi ve devamındaki Zariyat suresinde gerçekçi ve Sünnetullah'a dayanan dünya algısı ile kurgusal,mitolojik dünya algısı arasındaki o derin fark gözler önüne serilmiş oluyor.

(Zariyat 51/9)

يُؤْفِكُ عَنْهُ مَنْ أُفِكَ

Yu/feku 'anhu men ufik(e)

Ondan sapan savrulur.

Yani bu gerçekçi Sünnetullah'a uygun Kur'an'ın anlattığı bu algıdan mitolojilere sapan, efsanelere sapan savrulur gibi bir bağlam var.

(Zariyat 51/10)

قُتِلَ الْخَرَّاصُونَ

Kutile-lharrâsûn(e)

Bağnazlar katledildi.

Ayetimizin Arapçasına baktığımızda “ Kutile-lharrâsûn(e) bu kadar iki kelimedenden oluşmuş. Kutile katledilme, öldürülme. harrâsûn kelimesinin de ne manaya geldiğini söyleyeceğiz.

Mesela bir mealden okuyalım:

Diyaret Vakfı Meali : Kahrolsun o koyu yalancılar!

Elmalılı Meali (Orijinal) : O kahrolası yalancılar

Erhan Aktaş Meali : Kahrolsun yalancılar.

Genelde bu tarz mealler verilmiş. Bu meallere bakarak **Allah neden yarattığı kullana lanet okuyor ?** gibi bir soru aklımıza gelebilir. Allah'a dersinki Rabbim sen kahret o zaman.

Bu sorunun cevabı aslında hatalı meallerdir. Burada iki kelime var. Biri katledilme, öldürülme, diğeri de harrâs denilen bağnazlık, tutuculuktur. Yani “ Bağnazlar katledildi, Bağnazların sonu katledilmektedir” şeklinde bir haber cümlesi olarak biz bunu anladık.

“ Kutile kelimesini Kur'an'da arattığımızda yedi yerde geçtiğini görürüz. Bunlardan birisi de Ali İmran suresi 144 de geçmektedir.

“ Muhammed ölür yada öldürülürse” işte bu **“ öldürülürse”** diye meallendirilen kelime, katledilirse yani **“kutile”dir.** Gördüğünüz gibi burada **“ kahrolsun, lanet olsun “** gibi bir manası yok.

Bu kullanımlardan dolayı “ kutile” kahrolsun, lanet olsun diye bir beddua değil, hunharca öldürülme manasında sebep-sonuçlu bir haber ifadesidir. **Kur'an'ı Kur'an'la anlamak gerekir.**

“**harrâs** “ kelimesi bir şeyi iyice araştırmadan, hakikatine ermeden inanç sahibi olan ve o işi körü körüne inanarak yapan demektir. O yüzden bağnaz dedik. **Körü körüne inanan, hakikati tam araştırmamış fakat onun hak olduğuna inanıyor.**

“**harrâs** “ın esas manası , zan ve tahmindir. Bu mana Kur'an'ı Kerim'de Yunus suresinin 66 ncı ayetinde karşımıza çıkıyor. Yani adamın bir zannı bir tahmini var, o tahminin hak olduğuna kendini o kadar inandırmış ki, araştırma ihtiyacı bile duymamış ve bunun tam bir bağnazı olmuş.

Körü körüne ona inanan, onun uğruna herkesi yakıp, yok edecek tipe dönüşmüş. Kelime sonra kinaye yoluyla “yalan” manasında kullanılmıştır. Yalan zaten “ kezzebe” diye Kur'an'ı Kerim'de var. **Burada “ kahrolsun yalancılar” diye bir ifade yok.** Bu kelimeyi “yalancı” olarak meallendirmek bizce hatalıdır.

Anlamadan, araştırmadan inancının hak olduğuna kendini inandırmış biri, hem katleder hem de katledilir. Sebep-sonuç ilişkisi böyle işler. Tarih bunun örnekleri ile doludur. Bu bağnazlık aslında kişinin kendi kendinin katili olmasına sebep oluyor. Mesela insanları katleden İşid'i düşünün veya onun liderini düşünün. Sonra başka bir ülke geldi onu katletti. Eden bir şekilde buluyor.

11 nci ayet bu bağnazlığın sebebini açıklamaktadır :

(Zariyat 51/11)

الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ سَاهُونَ
Elleżîne hum fî ġamratin sâhûn(e)

Onlar ki, boğucu bir ihtiyatsızlık içindedir.

Buradaki **ġamra** kelimesi boğucu şey demektir. Cehaletin ve sapıklıktan kinayedir. Yukarıdaki “yalandan” kinaye idi. Buradaki de “cehaletten” kinaye. **Fakat bizim meallerimiz bu kelimelerin direkt manası varken dolaylı ve uzak manalarını meallendirmeyi uygun görmüşler.** Zaten “cahil” dediğimiz şey Arapça bir kelime, Kur'an'ı Kerim'de var!

Buradaki “**sâhûn**“ gafil manasındadır. Şöyle bir itirazda bulunabilirsiniz. **sâhûn** ve gafil arapça bir kelime **sâhûn** a neden gafil dedin ? Çünkü gaflet varolan bir şeyle ilişkili olur, **sâh** ise daha çok olmamış bir şeyle ilişkili olur. Gelecekle ilgili Kur'an'ı gerçeğe karşı muhatabının kurgu ve mitlere sığınmaları, hesap günü açısından tedbirsizlikleri ile sonuçlanmış, o yüzden gaflet değil, buradaki **sâhûn** kelimesi kullanılmış. Daha henüz olmayan bir şey için Kur'an'ı Kerim uyarıyor, ona karşı **sâhûn** içindeler. Bir ihtiyatsızlık, bir tedbirsizlik içindeler. Beklemedikleri için, inanmadıkları için.

(Zariyat 51/12)

يَسْأَلُونَ أَيَّانَ يَوْمِ الدِّينِ

Yes-elûne eyyâne yevmu-ddîn(i)

Din günü ne zaman ? diye sorarlar.

Demek ki bunların gafleti, gelecekteki din günü ile ilgiliymiş. **İnkarcıların bu tarz soru sormalarının amacı samimiyetle öğrenip, bunu salih amele çevirmek değildir.** Kur'an'ı Kerim'de bu alaycı soruya mecburen bir karşılık gelecek 13 ncü ayette.

(Zariyat 51/13)

يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ

Yevme hum 'alâ-nnâri yufftenûn(e)

Ateşin üstünde eridikleri gün

Kur'an'ı Kerim o alaycı üslubu daha ciddi doğru bir yere çekiyor. **yufftenûn** kelimesi, bunu fitne diye meallendiriyoruz. Yanarak çevherin cüruftan ayrılması manasındaki fitne, baskı anlamındadır. Bu fitnenin sebebini 14 ncü ayetten öğreniyoruz :

(Zariyat 51/14)

ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ

Zûkû fitnetekum hâzâ-llezi kuntum bihi testa'cilûn(e)

Fitnenizi tadın! Bu, sizin acele istemiş olduğunuzdur.

Fitne kelimesinin aslı "fetin"dir. Sözlükte altın ve gümüş gibi değerli madenlerin sahte olup olmadığını anlamak için onu yüksek ısıda, ateşte eritmektir. Bu toplumu karıştıran bir baskı olarak da hem dilimizde kullanılıyor, hem de Kur'an'ı Kerim'de kullanılıyor. Yani topluma fitne bulaştırmak, onlara bir baskı uygulamak ve onları bir şekilde eritmek.

Burada "fitnenizi tadın" Tatmak, Türkçemizde dil ucuyla bir şeyin tadına bakmak. Fakat Kur'an'ı Kerim'deki **Zûkû Zevk** kelimesinin esas anlamı, " **Her nefis mutlaka ölümü tadacaktır.**" Yani dil ucuyla tadıp geçecekmiyiz?

Kur'an'ı Kerim'deki **ẒŪKŪ** kelimesinin esas anlamı , “ iliklere işleyecek ölçüde hissetmektir.” Bu kelime türevleri ile birlikte Kur'an'ı Kerim'de altmış kez yer almış ve nimetlerin veya cezaların azıcık dokunup geçivermesinden ziyade iyice yaşanıp hissedilmesi anlamında kullanılmış. Nitekim Kur'an'ın birçok ayetinden azap ve belanın tam içerisine düşmekte yine bu “**ẒŪk** “ kelimesi ile ifade edilmiş. Esas anlamı bu olmasına rağmen kelime Türkçemizde genellikle “dil ucuyla tatmak” olarak geçmiştir.

Ama Kur'an'ı Kerim'de öyle değil. “ Her nefis ölümü iliklerine kadar hissederek yaşayacak.” manası var.

(Zariyat 51/15)

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

İnne-İmuttekîne fî cennâtin ve 'uyûn(in)

Muhakkak ki muttakiler, cennetlerde ve pınarlardadır.

Zamanında hayali değil gerçekçi hedefler doğrultusunda tedbirli davrananların içinde bulunacakları hayat burada özetlenmiş.

(Zariyat 51/16)

أَخَذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ

Âhiẓîne mâ âtâhum rabbuhum(c) innehum kânû kable zâlîke muhsinîn(e)

Rabblerin onlara verdiği şeyi alanlar, muhakkak ki onlar, bundan önce Muhsin olanlardır.

Rabblerin onlara verdiği şey, Muhsin olmalarını sağlayan kurucu ilkeler olan ayetlerdir bizce. “ Muhsin” sürekli ihsanda bulunan demektir. İhsan yaptığı işi en iyi biçimde güzel ve noksansız yapmaya denir. Muhsin ihlası karakter haline getirendir. Bir defa yapılmış bir şey değil, sürekli yapılandır. İhsan iyilik kastı ve fayda sağlama niyeti ile yapılan güzel davranışlardır. Bu niyet olmadan yapılan davranışların güzel sonuçlanmasına ihsan denmez.

Peki Rabblerin verdiği bu Muhsin kullar nasıl ve ne zaman almışlar? Onun cevabını 17 nci ayette bize açıklıyor.

(Zariyat 51/17)

كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ

Kânû kalîlen mine-lleyli mâ yehce'ûn(e)

Onlar gecenin bir kısmında pek az uyurlardı.

Kur'an'ın indiği dönemlerde elektrik yok, gün battığı zaman insanlar çoğunlukla evlerine çekiliyor. Yani gece karanlıktaki hayat, kısıtlı bir hayat. Şimdiki gibi değil. Güneşin batımı ile insanların evlerinde istirahat çekilmeleri yaklaşık 10-12 saatlik bir süre. Muhsinlerin bu uzun süreleri verimli kullandıkları burada haber verilmiş.

Günümüzün karşılığı " onlar boş zamanlarını iyi değerlendirirler" şeklindedir. Çünkü gündüz seni meşgul edecek işler vardır.

Bu kullar gecenin bu vakitlerinde neler yapıyorlardı 18 nci ayete bakalım

(Zariyat 51/18)

وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

Vebil-eshâri hum yestağfirûn(e)

İşte onlar, seher vakitlerinde mağfiret ederlerdi.

Rabbimiz, geçmiş zaman silasıyla örnek veriyor. **Eshâr** kelimesinin tekili sehar, sehir ve suhur olup şafakla gün doğumu arasındaki vakit anlamına gelmektedir.

Kur'an'ı Kerim'de " Rabbena firli yahut Allah'umme inni estagfiruke- Ya Rabb, bana yardım ve mağiret et şeklinde veya mağfiretini niyat ederim" gibi örnekleri Kur'an'da bize aktarılıyor.

" Seher vaktindeki istiğfar" yeni güne zihni yeni bir inşaa ile başlama telkini, geçmişe takılıp kalmayan yeni bir bilinç ve umutla günü karşılamaktır.

Ertesi günde yaptığın hatalardan dersler çıkarıp, yeni günde onları yapmamaktır. Çünkü istiğfarın böyle bir manası var. Kötülüğü bırakmak Tevbe ise iyiye yönelmektir.

Güne bağışlanma ile başlamanın ikinci faydası ise gün boyu bağışlayıcı bir duruşu ilke edinmektir. Bağışlayıcı tutum paylaşmanın da önünü açmaktadır.

(Zariyat 51/19)

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

Vefî emvâlihîm hakkun lissâ-ili velmahrûm(i)

Ve onların mallarında, isteyen ve mahrum olanın bir hakkı vardı.

Sıralamayı görüyormusunuz? Onlar boş zamanlarını doğru değerlendirdiler. Kendilerine gecenin bir kısmında doğru ilahi ilkeleri telkin ettiler. Sonra güne aldıkları bu ilkelerle eskiden yaptıkları hataları bırakarak başladılar. Ve mallarında isteyen ve mahrum olanların hakkı olduğunu düşünerek paylaşmanın onların görevi olduğu şuuru ile güne başladılar.

Buradaki *sâ-il* (sual de buradan gelmektedir.) kelimesinin sözlük anlamı isteyen, dilenen, arzu eden demektir. Siz bana bir soru sorduğunuz zaman cevap istiyorsunuz demektir.

Buradaki *mahrum* ise iyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksul olan, istediğini elde edemeyen demektir.

“ Ve onların mallarında, isteyen ve mahrum ” Bu isteyen dilenci olarak düşünmeyin. Bunlar gerçekten muhtaçlar istiyorlar ve senin parandan da onların hakkı var. Bu hakkı onlara vermek için. Zaten Kur'an'ı Kerim'de bu zekat olarak da formüle edilmiştir.

Doğru yerden yardım isteyebilmek bile bir imkan ve çaba gerektirir. Burada yardım edecek olanlara ulaşma imkanı dahi olmayanlar, seslerini duyuramayanlar mahrum olarak ifade edilmiştir.

Dünyada savaş, zulüm, yokluk ve hastalıklar ile mağdur olan insan, dünyaya seslerini duyurmaktan veya muhatap bulamamaktan dolayı, insanca yaşamaktan mahrumdur. Yani istemek de çok büyük bir nimet. İsteme imkanına sahip değilse biz ona mahrum diyoruz.

Kur'an'ın ilk hedefi bu mağdurların sesi olmak ve çarpık gelir dağılımı sonucu oluşan haksızlıkları en aza indirmek. Maldaki hakların hak sahiplerine iadesi ile malımız bu haklardan temizlenir. Kur'an buna zekat demektir. Zekat muhlis kulların paylarına düşen adanmış haklarıyla yapılır.

(Zariyat 51/20)

وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِلْمُوقِنِينَ
Vefî-l-ardi âyâtun lilmûkinîn(e)

Ve ikna olanlar için yeryüzünde ayetler vardır.

Buradaki “ mukin “ yakın sahibi olan demektir. Bu kelime türkçemizde “yakın” olarak geçmiştir. Uzakta olan birinin veya birşeyin yaklaştıkça hatlarının keskinleşmesi, belirginleşmesi ve tanınır hale gelmesi kök anlamından geliyor. Yani yakın sahibi , bir şekilde araştırarak kesin bilgiye ulaşan kişiler. Bunlar için yeryüzünde işaretler var. Mikroskobun altına bir şey koyduğun zaman o “yakın” olar sana. Bu durum hükmü kesinleştirerek muhatabını ikna eder. O yüzden ben “ikna” olanlar için yeryüzünde ayetler vardır, diye bunu meallendirdim.

“ Ayet” değişmeyen alamet demektir. Kur'an sadece indirilen yazılı hükümler ile değil, mahlukata da ayet demiş. Yeryüzünde ayetler vardır. Tabiat bilinçli bir kudret ile üstün bir bilgi ve düzenle var edilmiştir. Bunu yakinden bakanlar anlar. Bu nazarla varlık alemi incelendiğinde, O kendini yaratıp tasvir edeni gösteren bir işaret, alamet, ayete dönüşecektir. Bir sel levhası gibi, bir ok işareti gibi kendini tasarlayana gösterecektir.

(Zariyat 51/21)

وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ
Vefî enfusikum(c) efelâ tûbsirûn(e)

Ve nefislerinizde de vardır. Hala görmüyor musunuz?

Yani hem afakta vardır, hem enfüste ayetlerimiz vardır. “ Hala görmüyor musunuz?”

Peki senin içindeki ayet nedir?

Afaktaki ayetleri bazen bilimadamları görebilir, herkes o kadar bilgiye ulaşamayabilir. Ama herkes enfusunu görmek zorunda. Hatta herkes kendi enfusunu başkalarından daha iyi görür. İnsanın düşünce ve duyu sistemi kompleks bir yapıya sahiptir. Bu kadar detaylı ve üst bir düşünce kapasitesi yine onu var edeni gösteren ser levha gibidir.

Bu pasajdan inanmanın insanın içine yerleştirilmiş fitri bir ayet olduğunu anlamaktayız. O yüzden hakiki olanı eğer bulamazlarsa sahte olana, mitlere yöneliyor. Çünkü fitri inanmak. Bu ayetlerin karşılığı Fusillet suresi 53 şöyle bir ifade var :

“ İlerde Biz onlara hem afakta hem enfusta ayetlerimizi öyle göstereceğiz ki nihayet onun hak olduğu kendilerine tebeyün edecek.”

Şimdi okuyacağımız 22 ve 23 ncü ayetler, afak ve enfus ayetlerine birer örnektir.

(Zariyat 51/22)

وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ

Vefî-ssemâ-i rizkukum vemâ tû'adûn(e)

Ve rızığınız ve size vaad edilen şeyler semadadır.

Afak ufuktan gelmektedir. Semada olan rızık, hayatın olmazsa olmazı havadır. Oksijen, su ve güneş ışınları. Dünyayı yaşanılan bir yer yapan atmosfer tüm canlıların rızığıdır. Kaldı ki ısı ve ışık kaynağı olan güneş hayatın olmazsa olmazıdır. Vaad edilen ise ürünlerin yetiştirilmesi, hasadın yapılması ve hayatın devam edilmesini sağlamasıdır. Dünyayı diğer gezegenlerden ayıran şey, atmosferin olmasıdır. Bizim dünyamızı yaşanılabilir bir gezegen yapan atmosferdir. Başka atmosferi olan bir gezegen bilsak gidip oraya yerleşiriz.

(Zariyat 51/23)

فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِثْلَ مَا أَنَّكُمْ تَنْطِقُونَ

Feverabbi-ssemâ-i vel-ardi innehu lehakkun mişle mâ ennekum tentikûn(e)

Ve böylece semanın ve arzın Rabbi için elbette o kesinlikle nutuklarınız gibi haklır!"

Diyanet İşleri Meali (Yeni) : Göğün ve yerin Rabbine andolsun ki o (size va'dolunanlar), sizin konuşmanız gibi gerçektir.
Elmahlı Hamdi Yazır Meali : Gök ve yerin Rabbine andolsun ki size edilen o vaad, herhalde haklır. O tıpkı sizin konuşmanız gibi gerçektir.

Şimdi sizin söyledikleriniz gerçek, Allah'ın söyledikleri de gerçek. Ne anlıyoruz buradan ?

Bu meallere göre Kur'an beşer sözlere mi kendini refere ediyor. Yani Kur'an diyor ki : " Ben bir söz söylüyorum, senin konuşman gibi gerçek." Bir beşer sözünün gerçek olma ihtimali nedir? Beşer sözünü Allah'ın sözü gibi olmaz. Konuşmaya Kur'an kendini neden refere etsin ki "bu sizin dediği için" buna müşrik sözleri de dahi olur.

Ne dedik ? Enfustaki ayetlerden bahsetmesi gerekir. Bu mealde zaten burada konuşma geçmiyor, nutuk geçiyor.

Doğru meal : " Ve böylece semanın ve arzın Rabbi için elbette o kesinlikle nutuklarınız gibi haklır!"

Burada beşeri konuşmaların hak olarak kabul edilip, Kur'an onun üzerinden haklılığını bina etmemiştir. Bu yanlış algının önüne geçmek için konuşma anlamında kavli, hadis veya kötü konuşma anlamındaki lavy gibi kelimeler burda seçilmemiş, mantık kökünden gelen nutuk kelimesi seçilmiştir.

Ayetin sonunda fiil halinde geçen nutuk kavramı, sadece insanoğluna has olan düşüncelerini bir lisanın kuralları ve çerçevesi içinde aktarabilme kabiliyetidir. İnsanın bir lisan ile düşündüklerini aktarabilmesi Allah'ın bizce enfustaki ayetidir. Zira lisanlar da birer ayettir. (Rum suresi 22). İnsanın mantık yürütüp bunu

nutuk ile ifadesi çok üst düzey bir kavram kapasitesiyle donatılması ve donatanın hak olduğunun farklı bir delilidir. Kur'an kendi haklılığını enfus ayetlerinden olan vicdanın nutuklarına refere etmektedir. Yanlış bir şey yaptığında sana vicdanın nutuk çeker. İşte o içinizdeki nutuklar kadar Kur'an'ın sesi hak. Yani Kur'an'ın. sana emrettiği "mahrumların hakkı var senin malında" ki ifadenin karşılığını, sen vicdanın nutkunda buluyorsun.

(Zariyat 51/24)

هَلْ أَتَيْكَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ

Hel etâke hadîsu dayfi ibrâhîme-Imukramîn(e)

İbrahim'in ikramda bulunduğu misafirlerin hadisi sana geldi mi?

Kur'an'ın bir kıssaya Hel etâke hadîsu ile , yani " Sana hadisi geldi mi?" diye başlaması, o olayın sadece vahiy yolu ile bilinebildiğini gösteren bir anlatım üslubudur.

Yani " Sana İbrahim'in misafirlerin haberi geldi mi?" diyorsa, bunun cevabı : " Yok Rabbim gelmedi." Sen anlatacaksın, ben öğreneceğim.

Bu ayet grubunda Hz. İbrahim'i ziyaret eden elçilerden bahsedilecek, Hz. İbrahim'e bir çocuk müjdelenecek ve Hz. İbrahim'in akrabası olan Lut peygamber'in kavmini bekleyen tehlikelere yer verilecek.

" dayf" kelimesi ziyafet demektir. Konuk olarak da isimlendirilir. Kelime burada çoğul geldiği için "ikram edilenler" sıfatı ile nitelendiği için, Hz. İbrahim'in yanına gelen grubun en az üç kişi veya daha fazla olduğunu düşünüyoruz.

(Zariyat 51/25)

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ

İz dehalû 'aleyhi fekalû selâmâ(en)^(s) kâle selâmun kavmun munkerûn(e)

Onun yanına dahil oldukları zaman dediler ki : "Selam olsun!" Dedi ki : " Selam, yabancı kavim!"

Burada bölge halkı tarafından tanınmayan yabancıların verdikleri selamdan bahsediliyor. Yani bu adamlar " Selamunalleşküm" demiyor. Selamunalleşküm dediğimiz zaman, selam senin üzerine olsun diyorum. Bunlar sadece "selam" diyorlar. O zaman mana, "selam senin üzerine olsun" değil, "benden sana bir zarar gelmez, barış" diyerek ortama girmiş oluyoruz. Hz. İbrahim de onlara diyor ki : " Benden de size bir zarar gelmez."

Selam sadece bir ağız alışkanlığı değil, gelinen yere sulh ve selamet getirme niyet, beyan ve taahhüdü olmalıdır. Bizde bu dil alışkanlığına dönmüştür. Olması gereken şudur. " Benden size bir zarar gelmez." Fakat bizde adam " selamünalleşküm" deyip kavgaya başlıyor.

Gelen bu yabancı insanlar Hud suresi 69 da elçiler olarak ifade edilmiştir. Çünkü bir haber getiriyorlar. Çocuğunun olacağı haberi ve Lut kavminin başına nelerin geleceği haberi. Ayrıca Hicr suresi 51 ve Zariyat 24 ncü surede misafir sıfatları ile anılmış. Zira anlatıldığı her bağlamda farklı nüanslara sahip olduğu için bu sıfatlar tercih edilmiş.

(Zariyat 51/26)

فَرَاغَ إِلَىٰ أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ
Ferâğa ilâ ehlihi fecâe bi'iclin semîn(in)

Bunun üzerine gizlice ailesinin yanına giderek semiz bir buzağı getirdi.

Neden gizlice gitmektedir ?

Buradaki **râğa** fiili daha çok sözünü bitirir bitirmez, etrafındakilere belli etmeden bulunduğu yerden acele ile ayrılmayı ifade etmektedir. Karşılığında Saffat suresi 91 de bu şekilde var. Gitme niyetini belli etmeden ayrılmayı ifade ediyor. Yoksa onlara belli etmeden oradan kaybolma değil. Yani semiz bir buzağı getirme niyetini misafire belli etmeden, "Siz biraz oturun, hemen geliyorum" deyip oradan ayrılıyor.

Olayın akışı dikkate alındığında Hz. İbrahim'in farkına vardırılmayacak şekilde oradan ayrılması değil, gidiş sebebini belli etmeden yani onlara ikram hazırlığının gerekçesini açıklamadan, misafirlerin neye ihtiyacı olup olmadığını sorup anlamadan onların yanından ayrılmasını ifade etmektedir ki, buda yanlış bir şey oluyor. Çünkü misafirler o ikramı yemeyecek, kabul etmeyecekler.

(Zariyat 51/27)

فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ إِلَّا تَأْكُلُونَ
Fekarrabehu ileyhim kâle elâ te/kulûn(e)

Böylece onu onlara yaklaştırarak dedi ki : " Yemez misiniz?"

(Zariyat 51/28)

فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ وَبَشِّرُوهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ

Fe-evcese minhum hîfetâ(en)(s) kâlû lâ tehaf(s) ve beşşerûhu bigulâmin 'alîm(in)

Artık onlardan yana içine bir korku düştü. “ Korkma!” dediler. Ve onu alim bir erkek çocukla müjdelediler.

Neden alim ? Neden nebi, resul değil?

Ragıp'ın ifadesi ile vecz insanın aklına, hatırına ilk gelen şeyden sonra nefsinde oluşan haldir. Taha suresi 67 de bu manada kullanılmıştır. Korkunun o içine düşmesinden bahsediyoruz.

Bölgede daha önce görülmemiş yabancıların bir anda ortaya çıkması, bunların uzak yoldan gelmesi demektir. Uzak yoldan gelen adam yemek yer. Yemek te yemiyorlar. Benim korktuğumu da anladılar. Ve gelecekle ilgili bir cümle kurdular. Yaşlı bir insana “ senin çocuğun olacak” diyorlar. Bu garip bir şey. Gelen bu resullerin beşer görünümü melek resuller olacağına dair görüşü, yorumu, tefsiri güçlendirmektedir. Çünkü Hac suresi 70 de Rabbimiz “ meleklerden ve insanlardan resuller seçtiğinden” bahsetmektedir.

Neden müjdelenen çocuk “alim bir gulam” da, gelecekte resul veya nebi olacak bir peygamber değil. Bunu İbrahim suresi 39 dan okuyoruz :

“ İhtiyarlık çağında bana İsmail ve İshak'ı hibe eden, hediye eden Allah'a hamd olsun. Şüphesiz Rabbim duayı işitendir.“ diyor Hz. İbrahim.

Hz.İbrahim'in çocuğunun olması için bir duası var. Fakat bu duayı ne zaman yaptığını bilmiyoruz. Muhtemelen gençken yapmıştır. Çünkü ihtiyarlığını vurguluyor. Genç iken bir dua ettim, Rabbim ihtiyarlık çağında bunu bana verdi, gibi bir anlatım burada söz konusu.

Burda müjde verilmesinden bahsediliyor. Demek ki İsmail içinde İshak içinde bir müjde var. Zaten müjdelendim değil, müjdelediler ifadesi çoğul kullanılmış ve bir süreci anlatıyor.

Hz. İbrahim ilkönce Halim (cezalandırmada acele etmeyen, daha sabırlı, yumuşak huylu) bir oğlan çocuğu İsmail ile, burda da Alim bir erkek çocuğu İshak'ın sıfatından bahsedilmiş.

Tüm bu bilgiler ışığında Halim ve Alim bir babadan, Halim ve Alim evlatların yetişmesi sebep-sonuç olarak emeğe atfen ortaya konmaktadır. Hiçbir şey tesadüfü değildir. Eğer senin çocuğun Halim ise mutlaka sende veya başka birinde o Halimliği görmüştür, öğrenmiştir ve bunu kendi sergilemiştir. Resullerin birçok çocuğu olmuştur fakat sadece bazıları resul seçilmiştir. Mesela Yakub'un birçok çocuğu var, sarece Yusuf seçiliyor. Bazı resullerin çocukları var, hiçbiri resul seçilmiyor. Bunun sebebi hak edenlerin seçildiğidir.

(Zariyat 51/29)

فَأَقْبَلَتِ امْرَأَتُهُ فِي صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ

Feakbeleti-mraetuhu fi sarratin fesakket vechehâ ve kâlet 'acûzun 'akîm(un)

Böylece karısı bağırp yüzüne vurarak bunu karşıladı ve dedi ki : “ Kısır bir acuze!”

Hz. İbrahim'in karısı “ kısır bir acuze”yim ben, bir çocuğum olacak deyip alına vuruyor elini, bu şekilde bunu karşılıyor. Bu karşılması da gayet doğal.

“ sakket “ fiili elleri ile alına vurmaya ifade etmektedir. Bakın burada “sara “ kelimesi geçmiş. Sara annemiz diyoruz ya , burada bir isim değil bağırma manasında kullanılmaktadır.

“ sara “ kelimesi “sarir” kökünden gelip, ısrarlı ve sürekli bir ses çıkarma, sesi yükseltme gibi bir şeyi bir yere bağlama, sabit gibi kök manasında geliyor. İbn Abbas demiş ki “ Kapının bağlı olduğu yerden çıkardığı sese, gıcırtya da bu kelime ile ifade etmiştir. Sara gelen habere göre ses tonunu ayarlamıştır.

Hz. İbrahim'in karısı olan Sara annemizin adını bu sıfatın zamanla isimleşmesi ile oluştuğunu anlamaktayız.

Birde burada O'nun karısı diye meallendirdik, eşi diye meallendirmedik. Çünkü ayette “zevç” kelimesi geçmemiş “î-mra “ kelimesi geçmiş. Biz Kur'an'ı Kerim'de zevk ve imra kelimelerinin farklı farklı kullanıldığından bahsettik A'raf 83 te. Birbiriyle uyumlu olanlara (iyi ve kötü manasında değil) zevç diyor, mesela müşrikler birbirinin zevcidir. İmra ise daha çok uyumsuz birliktelikleri ifade etmektedir. Hz. İbrahim dua ediyor çocuk istiyor, fakat bu isteğini karşılayacak eşi yok. Çünkü kısır bir acuze. Kısır olduğunu eşi kendisi söylüyor. Buradan Hz. İbrahim'in kısır olmadığını anlıyoruz. Zaten Hacer'den İsmail oluyor, ruhsal ve fiziksel bir uyumsuzluk değil talep ettiğini karşılamama manasında kullanılmış.

(Zariyat 51/30)

قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ

Kâlû kezâliki kâle rabbuk(i)(s) innehu huve-lhakîmu-l'alîm(u)

Dediler ki : İşte böyledir!” Dedi ki : “ Muhakkak ki O, Hakim'dir, Alim'dir.

Sara annemizin bu habere teslim oluşunu bu ayetten anlıyoruz. Bu haberle ilgili diğer meleklerin yaptıkları diğer açıklamaları da Hud suresi 73 ncü ayette okuyoruz.

Gelen her haberi Sünnetullah çerçevesinde sorgulamak resullerin ve onların aile halkının, ehlibeytinin sünnetidir. Biri size sünnetullah'a aykırı bir haberle geliyorsa bu tavrı takınacaksınız.

(Zariyat 51/31)

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ

Kâle femâ hatbukum eyyuhâ-lmurselûn(e)

Dedi ki : O halde, ey elçiler, asıl işiniz nedir?

Burada Hz. İbrahim konuşuyor : “ O halde, ey elçiler, asıl işiniz nedir? “ Hz. İbrahim neden böyle dedi ? Biz sana çocuk müjdelemeye geldik. Fakat Hz. İbrahim burada başka bir şey arıyor.

Buradaki “hatb” kelimesi önemli emir, önemsenen asıl iş, eylem demektir. Zira bu kelime Arapçada basit giden bir iş için değil, çok önemli büyük bir iş için kullanılır. Hz. İbrahim'e bir çocuk müjdelemek için bu kadar elçinin gelmesine gerek olmadığını ve Hz. Lut'un kavmini bekleyen helaktan muhtemelen Hz. İbrahim'in haberdar olması, Hz. İbrahim'e elçilerin asıl maksadının ne olduğunu öğrenmeye ve onları vazgeçirme konusunda bir mücadeleye sürüklemiştir. Bunu Hud suresi 76 da okuyoruz.

“ Ey İbrahim bundan vazgeç. Yani bizle mücadele etmekten vazgeç. Çünkü senin Rabbinin emri gelmiştir. Ve muhakkak ki onlara, yani Lut'un kavmine geri çevrilemez bir azap gelecektir. “

Hz. İbrahim Hz. Lut'un kavminin başına geleceklerle önbilgisi var. Bu kavim helak olacak, ama ne zaman işte tam zamanını bu resuller bildiriyor. O yüzden Hz. İbrahim asıl maksadınız nedir, diye soruyor.

(Zariyat 51/32)

قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ

Kâlû innâ ursilnâ ilâ kavmin mucrimîn(e)

Dediler ki : “ Muhakkak ki biz, mücrim bir kavme gönderildik. “

Hz. İbrahim'in aradığı cevap bu. “ Sizin asıl maksadınız nedir? – Biz mücrim bir kavme gönderildik.

Hz. Lut ve kavmi doğal bir afetle helak olacaklarını **önceden biliyorlar mıydı?** Yoksa helak, spontane birdenbire, konjonktürel olarak mı gerçekleşmişti? Bunu Hud suresi 76 dan bir daha okuyalım.

“ Ey İbrahim! Bundan vazgeç. Çünkü senin Rabbinin emri gelmiştir. (Rabbin emri var, henüz gelmesi, ama şimdi geldi. Bu birinci delilimiz) Ve muhakkak ki onlara (Lut'un kavmine) çevrilemez bir azap gelecek. (doğal afetin özelliği o. Bir yerde doğal bir afet olacak, orada müşrik olsun, mümin olsun, çoluk çocuk olsun, yaşlı ihtiyar olsun oradan çıkmazsa ölür. Orada biri kaldığı zaman geri çevrilmez, ölür. Bu geri çevrilemez. Çünkü Sünnetullah'ta yasa gereği böyle.) “

Azap önceden vaad edilmiştir diyoruz. Sadece afetin tam zamanı bilinmemektedir. Bunu da Kamer 36 dan şöyle okuyoruz.

" And olsun Hud onları bizim şiddetli azabımızla uyardı. Fakat onlar bu uyarıyı kuşkuyla karşıladı."

Hz. Lut kavmini önceden uyarılmış. Fakat onlar bu uyarıyı kuşkuyla karşıladı. Zaman geçtikçe gerçekleşmeyince bu kuşkular yerini inkar ve meydan okumaya bırakmış. Onuda Ankebut 29-30 dan okuyoruz.

" Bunun üzerine Lut'un kavminin cevabı : " Eğer sadıklardansan (yani sen bize bir vaadde bulundun, sözüne sadık isen) bize Allah'ın azabını getir demekten başka bir şey olmadı.

Bunun üzerine Hz. Lut mahcup oluyor, üzülüyor ve diyor ki : " Rabbim, müfsidler kavmine karşı bana yardım et!"

Rabbim bana dedin ki, burada helak olacak, bunları burdan çıkart. Helak gelmiyor, ben gittikçe zayıflıyorum, yardım et.

Görüldüğü üzere azabın henüz ne zaman olacağını Allah'ın gönderdiği melek resuller Hz. Lut'a gelmemelerine rağmen, Hz. Lut'a sözüne sadıksan vaad ettiğin azabı getir şeklinde cevap verilmiş. Bunu da Hud 81 den okuyoruz. Yani melek resuller geliyorlar,Hz. Lut onların gelmesinden sonra biraz endişeleniyor, korkuyor, kendi evine misafir ediyor ve orada diyor ki :

" Ey Lut muhakkak ki biz senin Rabbinin resulleriyiz, elçileriyiz. Onlar sana asla ulaşamazlar, korkma. Yardım istedin yardım geldi. Hemen gecenin bir kısmında karın hariç, ailen ile gece çık yürü. Sizin içinizden hiçbiriniz geri dönmesin. Çünkü onlara isabet eden şey ona da isabet eder. Muhakkak ki onlara vaad edilen vakit sabah vaktidir, sabah vakti ne kadar yakın değil mi?"

Yani senin bu gece çıkıp gitmen lazım. Eğer bu bölgeyi terk etmezsen, bu felaketin içinde kalırsan sende helak olursun. Yanındakiler de helak olur şeklinde doğal afeti gelen resuller haber veriyorlar.

Fakat biz yıllarca nasıl anlamışız. Bu gelen resuller pişirilmiş taşlarla Lut kavmini taşlamışlar şeklinde anladık.

(Zariyat 51/33)

لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ طِينٍ

Linursile 'aleyhim hicâraten min fin(in)

Onların üzerine çamurdan taşlar yollamak için

Diyanet İşleri Meali (Eski) : 32,33,34. Elçiler: "Suçlu bir milletin üzerine, Rabbinin katından işaretli olarak, aşırı gidenlere mahsus sert taşlar göndermekle görevlendirildik" dediler.

Elmalı Meali (Orijinal) : Biz, de dediler: Mücrim bir kavme gönderildik. Onların üzerine çamurdan pişirilmiş sert taşlar yağdıracağız. O taşlardan herbirinin haddi aşanlardan kime isabet edeceği Rabbin katında işaretlenmiştir." dediler.

Bu çevrilen meallerden ötürü biz yıllarca nasıl anlamışız. Bu gelen resuller pişirilmiş taşlarla Lut kavmini taşlamışlar şeklinde anladık. Rabbinin de katında bu atılan taşlarda bu adamların isimleri yazılı. Her atılan taş o kişiyi öldürecek. Güdümlü füze gibi düşünün. Üstünde Ahmet yazıyorsa bu taş Ahmet'i öldürecek. Bu şekilde tefsirler yapılmış.

Peki biz bu ayeti nasıl anlayacağız ? Mealizimi verelim. Meal aynı fakat anlayış farklı. Bir suçtu yanlış anlıyoruz diye suç meallere de atmaya gerek yok.

Doğru meal : " Onların üzerine çamurdan taşlar yollamak için

Burada hem çamur manasındaki **fin** kelimesi kullanılmış, hemde taş manasındaki " **hicâr** " kelimesi kullanılmış. Aslında bu mükemmel bir tasfir. Bunun tam karşılığı yer altından çıkarken olup, püskürdükten sonra soğuyup katılaştıran sülfür taşlarıdır. Lavlar dağlardan akarken çamur gibidir. Çok muazzam bir benzetme yapılmış. Ve onlar soğuyunca sülfür taşları olur. İşte oradaki " **hicâr** e" dönüşür. Zaten Lut gölü ve çevresinde bulunan sülfür taşları bu haberin kanıtı niteliğindedir.

(Zariyat 51/34)

مُسَوِّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ

Musevvetemeten 'inde rabbike lilmusrifin(e)

Rabbinin katında müsrifler için belirlenmiştir.

Müsrif, israf eden demektir. İsrâf, serefe kökünden türemiştir. Kelime anlamı herhangi bir değeri, bilgiyi, imkanı, boşa harcamaktır.

Resuller ile gelen ilahi ihbarı yalanlayarak boşa harcamaları, birçok imkanı hadsizce bu kavmin heba ettiğini ifade ediyor. Yani cinselliklerini israf etmişler, eşlerini israf etmişler, resulü israf etmişler, resulün getirdiği haberi israf etmişler ve müsrif bir kavim olmuşlar.

Buradaki " **Musevvetemeten** " kelimesi nedir ? Damgalanmış. Belirlenmiş diye meallendirdik. Bu kelime belirli işaretli demektir.

Oluşan afet sonucu meydana gelen çamura benzer akışkan lafların ve püskürtünün yeryüzünün en çukur yeri olan Lut havzasının yönelmesi **Musevvetemeten** kelimesiyle ifade edilmiştir. " Rabbinin katından" denilmesi, sıvılara yüklenen yasaya atıftır. Yani bir yanardağın etrafında oturuyorsanız, yanardağ patladığında lavlar akarak size ulaşacaktır. Rabbinin katından belirlenmiş bir yasadır bu. Çukurda yaşıyorsanız lavlarla çevrili ve diri diri gömülürsünüz.

Yanardağın patlamasıyla bölge tektonik bir çökmeye uğrayınca, akan lavların Lut havzasına dolması ve kavmin çepeçevre kuşatılarak lavlarla diri diri gömülmesi yüksek bir belagat ile ifade edilmiştir.

Olay gerçekleşmeden önce resullerin ihbarına inananlar bölgeden tahliye edilmiştir, çıkartılmıştır. Çıkartılma kelimesi 35 nci ayette vardır.

(Zariyat 51/35)

فَأَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

Feaħracnâ men kâne fihâ mine-lmu/minîn€

Böylece orada inananlardan kim varsa çıkardık.

Yani afet bölgesinden tahliye ettik.

(Zariyat 51/36)

فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

Femâ vecednâ fihâ ğayra beytin mine-lmuslimîn(e)

Oysa orada, bir evden başka teslim olan bulamadık.

35 ve 36 ncı ayetlerde iki farklı kelime var. Mu'min ve muslim. Yani orada mümin kim varsa çıkardık, oysa orada bir evden başka müslim bulamadık.

Biz bunu meallendirirken, mümin-inanan (burda bir felaketin olacağına, Lut'a inanan) , müslüm ise bu habere teslim olan demektir. Bir evden başka bu habere teslim olan bulamadık.

Öncelikle verilen gaybi haber ve yönlendirmeye ikna olup, inanmak önceliklidir. Mümin olmak, müslim olmaktan öncelikli. Çünkü mümin olmak batini, içsel bir amel. İçerde sen inanacaksın, ikna olacaksın ki hareket ve tavırlarınla teslimiyetini gösteresin. Yani bu içindeki iman müslim olarak dışarıya yansısın.

Şimdi gelelim beyt ve dar arasındaki farka. Beyt sadece içide yaşanılan dört duvar arasındaki dar kelimesinden farklıdır. Beyt aynı zamanda kevnî ve kavni ayetlerin öğrenildiği bir eğitim yuvası ve merkezi gibidir. O yüzden Kabe'ye Beytullah deniyor. Avlusuda o Beyt'in içi. Oraya gelen ve ikna olan kurtulmuştur. Hz. Lut'un evine dar'ına gelen, ikna olanlar ehli beytidir. Hz. Lut'un ehlibeyti kurtulmuş. İllaki bunu akrabalık bağları olarak düşünmeyin. O yüzden dar değil beyt kelimesi daha geniş manada kullanılmış.

(Zariyat 51/37)

وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

Ve teraknâ fi hâ âyeten lillezîne yehâfûne-l'azâbe-l-elîm(e)

Ve orada elim azaptan korkanlar için ayet bıraktık.

Ben o yüzden bu arkeolojik kazılar, oradaki volkanik taşlar, ordaki yarıkların incelenmesini ayet olarak görüyorum. Sodom şehrinin kalıntılarını gözler önünde durduğu, araştırma yapanlar için hala tazeliğini koruduğu anlamına geliyor.

Nitekim kalıntıların işaretleri Hicaz, Arabistan, Suriye yolu üzerinde, yani Lut gölünün güneydoğusunda görmek mümkündür. Kur'an indiği dönemde de ticaret yapanlar bu kalıntıları görmektedir. O yüzden “**bir ayet bıraktık**” şeklinde onu orda ifade ediyor.

(Zariyat 51/38)

وَفِي مُوسَى إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ

Vefî mûsâ iz ersenâhu ilâ fir'avne bisultânin mubîn(in)

Ve Musa'da... Onu Firavun'a apaçık bir sultanla göndermiştik.

Arkada bir ayet olarak bırakılan Firavun. Peki Firavun'un neyi ayet olarak bırakıldı? Bunun cevabı da Yunus suresinin 92nci ayetinde verilmiştir.

“ Böylece senden sonraki nesillere, bir ayet olman için, bugün seni bedenle kurtaracağız. Ve insanların çoğu, elbette ayetlerimizden gafillerdir.” (Yunus 92)

Senin bedenini, cesedini bir ayet olarak saklayacağız ama insanların çoğu bundan gafil olacak. Sudan geçmeye çalışırken Firavun'un ordularının bir kısmı geçerken boğuluyor, bir kısmı da arkada kalıyor. Arkada kalanlar tarafından Firavun'un cesedi sudan çıkarılıp özenle mumyalanıyor. Ve normal bir ölümmüş gibi Mısır kaynaklarına bu geçiriliyor. Yani çoban Musa'nın peşinden giderken, Tanrı diye adlandırılan, ilahlaştırılan bir Firavun'un ölmesi doğal olarak Mısır kaynaklarına bu şekilde geçmiyor. Mumyaladıkları içinde cesedi korunuyor. Ve günümüze kadar onlar bir ibret vesikası olarak, bir ayet olarak gelmektedir.

Zariyat suresi 38 mucizevi bir şekilde Firavun'un cesetinin bir ayet olarak bırakılacağını bilmektedir. Rabblık iddiasındaki her Firavun mumyası acizliğin ibretlik ayetidir.

(Zariyat 51/39)

فَقَوْلَىٰ بِرُكْنِهِ وَقَالَ سَاجِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ

Fetevellâ biruknihi ve kâle sâhirun ev mecnûn(un)

Fakat o, etrafındakilerle yüz çevirdi ve : “ O bir sihirbaz veya mecnundur.” dedi.

Firavun etrafındakilerden kuvvet alıyordu. O yüzden Firavun etrafındakilerle birlikte yalanladı. Firavun sisteminin siyasi, askeri, ekonomik sütunları vardır. Firavun bu güçler sayesinde , bu güçlere dayanarak hakikati yalanlıyor. Hakikatten yüz çevirme sebebi, onu hak edecek bir yönetim düzenini kurmamasıdır. Kur'an'ı Kerim'de bunun tam zıttı anlatılmıştır.

Yani ayaklarını adalet üzere Hz. Yusuf zamanında kurmuş bir yönetici var. Firavun. O peygamberin yönlendirmesinden istifade ederek bunu hakettiğini gösteriyor. Fakat aynı ülkenin başka bir Firavun'u kendi sistemini adalet üzerine değil de zulüm üzerine kurduğu için gelen bir değil iki resulden de istifade edemiyor. O yüzden Kur'an'ı Kerim Yusuf zamanındaki Firavun'a melik diyor, Firavun demiyor.

(Zariyat 51/40)

فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ وَهُوَ مُلِيمٌ

Fe-eħaznâhu ve cunûdehu fenebeznâhum fi-lyemmi ve huve mulîm(un)

Böylece onu ve ordularını yakaladık ve o kendi kendini kınarken, artık onları akan suya attık.

Buradaki 'yemm' kelimesi bol su, nehir demektir. Zira Taha suresi 39 da Hz. Musa'nın annesi, bebek Musa'yı 'yemme' bırakmıştır. Aynı bırakılan akan su da Firavun'un sonunu getirmiştir. Bu anlatımda bile çok derin nükte barındırmaktadır. Bunu A'raf suresi 136 ve Taha suresi 78 de ayrıntılı bir şekilde okuduğumuz için burada hemen Ad kavmine geçiyoruz.

Zariyat sureleri, kıssaları daha az ayetle ele aldığı için, bir hatırlatma yaptığı için bizimde detaya girmemize gerek yok.

(Zariyat 51/41)

وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ

Vefî 'âdin iz erselnâ 'aleyhimu-rîha-l-'akîm(e)

Ve Ad'de..Onlara, kök söktüren bir rüzgar göndermiştik.

Ad kavmini helak eden rüzgara “kısır” anlamına gelen “akîm “ sıfatı verilmiştir. Rüzgar ne yağmuru taşıyor ne de bitkileri aşıyor. Bitkileri aşılayıp üremeye sebep olmadığı için, felaket ve yıkıma sebep olduğu için “akîm“ sıfatı ile burada anlatılmış.

(Zariyat 51/42)

مَا تَذُرُّ مِنْ شَيْءٍ أَنْتَ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلْتَهُ كَالرَّمِيمِ

Mâ tezeru min şey-in etet 'aleyhi illâ ce'alet-hu ke-rramîm(i)

Üzerinden geçtiği şeyi mutlaka kurutup toz gibi savurdu.

Kur'an'ın diğer ayetlerinde belirtildiği gibi Ad kavmi yedi gece sekiz gün kesintisiz olarak devam eden şiddetli bir kasırgaya maruz kalmış. Sonuçta İrem Bağları'nın bulunduğu Ahkaf yöresinin kum yığını bir çöle dönüşmüştü. "ramîm " kelimesi çürümüş olan manasına gelmektedir.

(Zariyat 51/43)

وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتَّىٰ حِينٍ

Vefî şemûde iz kîle lehum temette'û hattâ hîn(in)

Ve Semud'da ... Onlara:"Bir süre metalanın!"denilmişti.

Belirli bir süre olarak meallendirilen "hîn" kelimesinin karşılığı Hud suresi 65 te ifade edilmiştir. "Buna rağmen onu kestiler. Bunun üzerine Salih onlara şöyle dedi : "Yurdunuzda üç gün daha metalanın." Buradaki "hîn" orada temsil edilmiş oluyor.

(Zariyat 51/44)

فَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ

Fe'atev 'an emri rabbihim fe-eħazet-humu-ssâ'ikatu vehum yenzurûn(e)

Artık Rablerinin emrinden çıktılar. Böylece, onlar bakıyorlarken kendilerini yıldırım aldı.

Salih peygamberin kavmi ile ilgili her pasajda farklı bir kelime kullanılmış. Kur'an'ın çeşitli yerlerinde bu azabın farklı yüzlerini ifade için farklı kelimeler kullanılmış. Kur'an'ı Kerim'de bunun bir çok örneğini göreceğiz.

Mesela yer ve göklerin altı günde yaratıldığı Kur'an'da yedi defa geçmektedir. Fakat yedisini de inceleyin farklı bağlamlardadır. Bir tanesinde diyor ki : " Yerleri ve gökleri altı günde yarattık ve bize yorgunluk ulaşmadı." Demek ki orada Allah'ın yorulması ile ilgili bir inanç var, ona karşılık bunu kullanıyor. Başka bir ayette de diyor ki : "Gökleri ve yeri altı günde yaratıp, arşa istiva etti." Orada da yönetim ile ilgili, aracılarda ilgili, şefaathiler ile ilgili Secde suresinde bir ayet var.

Yani Kur'an'ı Kerim'deki bu tekrarlar, aslında hep farklı bir açıdan konuyu ele alan, farklı bağlamları olan konular.

Mesela Semud kavmi ile ilgili helakı anlatırken bir yerde "recha" korkunç sarsıntı kullanılmış. Aslında patlayan bir yanardağın yüksek basınçtan dolayı çevrede oluşturduğu depremler, sarsıntılar ve artçıları ifade ediyor. Başka bir yerde "sayha" kelimesi kullanılmış. Doğanın çıkardığı en büyük ses yanardağ patlamasıdır. O basınçla patladığı zaman hem sarsıntı oluyor hem de büyük ultrasonik bir ses çıkıyor. O ses dalgası etrafındakileri sersemletiyor. Başka bir yerde "tagiyye" kelimesi kullanılmış, lavların taşması, etrafa yayılması manasında.

Bu ayette ise volkanik yıldırımlardan "sâ'ika" ile bahsedilmiş. O sülfür gazları bir anda kapkara bulutlara sebep oluyor ve o da çok muazzam yıldırımlar oluşturuyor. Bu yıldırımlar yağmur yıldırımları değil. Atmosferdeki elektriksel denge değiştiği için ısıdan ve diğer gazlardan dolayı bir anda yüklemeye olduğu için orada bu tarz yıldırımlar gözleniyor.

Kelime 'bakakalmaları' ile bu kavmin tahliye imkanını ellerinden kaçırdıklarını da burda ifade etmiştir.

(Zariyat 51/45)

فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا مُنْتَصِرِينَ

Femâ-stetâ'û min kiyâmin vemâ kânû muntasirîn(e)

Böylece ayağa kalkmaya güç yetiremediler. Ve onlara yardım eden de olmadı.

Semud kavmi kendi kendine yeten bir coğrafyada bir sistem kurmuşlardı. En yakın su kaynağına 450 km uzaktalardı. O yüzden kendilerine yardım gelmesi mümkün olmadı.

(Zariyat 51/46)

وَقَوْمٍ نُوحٍ مِنْ قَبْلٍ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ

Ve kavme nûhin min kabl(u)(s) innehum kânû kavmen fâsikîn(e)

Ve önceden Nuh kavmi... Muhakkak ki onlar fasık bir kavimdi.

Nuh'un kavmi fasık bir kavim. Bu iki manaya gelmektedir. Ya Nuh peygamber geldi onlara ayetleri söyledi, sonradan fıska düştüler ki, böyle bir anlatım yok Kur'an'ı Kerim'de. Hatta bozuk oldukları için Nuh gönderiliyor.

Buradaki "fısk" yoldan çıkma, doğru yoldan sapma, iyilik ve güzellikten çıkma, günaha batma, kötülüğe iyice dalma anlamlarına geliyor.

Nuh'un kavmi doğru yoldan zaman içerisinde sapmış, fasık olmuştur. Bu ifade den dolayı Hz. Nuh'tan önce Resullerin, nezirlerin o kavme gittiğini anlamaktayız. Bunun bir delili de Şuara suresinin 105nci ayetidir. " Nuh'un kavmi nürsellerini yalanladı." Çoğul kullanılmış. Demek ki Nuh kavmine giden tek resul değil en sonuncu resuldür. Doğru yolda idiler fakat nesiller sonrası beş tane put edinerek sıratı-mustakim'den sapmışlardır. Ve Nuh'ta bunun üzerine onlara gönderilmiştir.

(Zariyat 51/47)

وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ

Ve-ssemâe beneynâhâ bi-eydin ve-innâ lemûsi'ûn(e)

Biz semayı ellerimizle bina ettik ve muhakkak ki genişletici olan elbette Biziz.

Diyanet İşleri Meali (Yeni) : Göğü kudretimizle biz kurduk ve şüphesiz bizim (her şeye) gücümüz yeter.

Şimdi ayette " **ala külli** şey'in **Kadir**" **varmı ?** "Yedi" oraya, kudrete kullanmış. Fakat ayetin sonuna o "vusha" kelimesine kudret manası vermişler. Bizim herşeye kudretimiz, gücümüz yeter demişler.

Bizim mealimiz şöyle: "Biz semayı ellerimizle bina ettik ve muhakkak ki genişletici olan elbette Biziz."

Buradaki "eyd" kelimesindeki maksat; İbn Abbas'a göre kuvvet demektir. Arapça da yüz-vech ile zat kastedilir, ağız-fem ile söz kastedilir, eller-eyt ile de güç kastedilir.

Bu kullanım bizim Türkçemizde de vardır. "Bu işe bir el at" dediğin zaman, yani bu işi bir destekle, bize yardım et manasında" kullanılmaktadır.

Burada "beney" kelimesi var. Neden "inşa" değilde "beney" kullanılmış? "beney" dağınık parçaları birbirine ekleyip, bağlayarak toplamından bir bütün meydana getirmektir. Bizde bina olarak kullanılmaktadır.

"Semanın bina edilmesi" onun aşama aşama yaratılması ve yükseltilmesidir. Buradaki eller, güçler termodinamiğin yasaları, fizik kanunları. Biz fizik kanunları ile semayı genişletiyoruz.

Burada "eyd'in ellerin çoğul gelmesi, güçlerin çoğul olduğunu ifade ediyor. Yani sadece kütle çekim kuvveti ile bunu izah edemezsiniz. Birçok fizik kanunu uzayın genişlemesine sebep oluyor.

19yy başlarında galaksilerin birbirinden uzaklaştığı tespit edildi. Uzayın genişlediği tespit edildi. Bunu 1400 yıl önce Kur'an'ın indiği dönemde dile getiren olmadığı gibi bu tarz bir mitoloji bile insanlar tarafından anlatılmadı.

İkinci güçte entropidir. Isı enerjisinin yüksek olandan soğuk olana doğru ilerlemesidir. Rabbimiz böyle eller koymuş. Bu eller sayesinde uzay genişliyor. Bu eller sayesinde sema bina edilmiş.

Ayette "**ve-innâ lemûsi'ûn**" ifadesinden genişletme eyleminin devam etmekte olduğu anlaşılmaktadır. Kur'an'da bu kelime türevleri ile birlikte 32 yerde geçer. Aynı kökten gelen **el-Vasi aynı zamanda Allah'ın'da bir esmasıdır ki manası imkanları genişleten, kapasitesi sonsuz olan, kapasiteleri genişleten demektir.** Geniş olmak vasidir ancak burda mûsi gelmiştir. Ayette Allah'ın genişlik ve kudret sahibi olması şeklinde meallendirilmiş (Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından.

Bu manada gelmesi vasi veya vushat seçilmemiş mûsi seçilmiştir. Zaten "Biz" ile bir çoğul kullanımı vardır. Ben genişletiyorum demiyor Biz genişletiyoruz demektir. Ayette genişleyen haşa Allah değildir, semadır. "Sema" birşeyin üstünde olan herşey için kullanılıyor. O yüzden uzayada rahatlıkla bunu söyleyebiliriz.

Bu ayetlerin varlığı Kur'an'ın beşer üstü oluşuna kanıttır.

(Zariyat 51/48)

وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ

Vel-arda feraşnâhâ feni'me-lmâhidûn(e)

Ve yeryüzünü yaydık. Artık ne güzel döşeyiciyiz!

Buradaki "eraşnâ" kelimesinin kökü "ferş" tir. Ferş elbiseyi yaymak demektir. Yayılan herşeye de ferş veya firaş denir. "mâhid" ise açıp döşeyen demektir. Bu kelime konfor, rahatlık ve düzeni çağrıştıran bir kelimedir. Yani açıp döşeme bir sanatla bir rahatlık maksadı ile yapılmış. İşte yeryüzüde hayatın olabilmesi için gerek atmosferi gerek yer şekilleri ve toprak verimi olarak farklı yapılarda zengin bir habitatta elverişli olarak yayılmış ve döşenmiştir. Sırf bu kelimelerden dolayı dünyanın düz olduğunu iddia edenler var. Döşemek sanki düz bir zemine yapılmak zorunda.

(Zariyat 51/49)

وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

Vemin kulli şey-in halaknâ zevceyni le'allekum tezekkerûn(e)

Ve Biz, her şeyden çift yarattık. Umulur ki tezekkür edersiniz.

Nimetin kadri için onun değerinin sürekli hatırdâ tutulması gerekir. Bu nedenle düşünme şekillerinden olan zikir kökünden gelen tezekkür kullanılmış. **Zevceyn** kelimesi zıtlara, çiftlere, eşlere ve uyum içinde çeşitliliğe delalet eder.

Madem yaratılan her şey çift, ayet öyle dedi bize. Öyleyse dünyanın eşi nerededir? Kötü, zorlu bir hayatın farklı bir yönünde mutlaka olmalıdır. Yapılması gereken batıl, zulüm, kıskançlık ve kibirden hakka, sulh ve selamete, paylaşma ve tevazuya firar etmektir. Bu firar nerden çıktı? 50 ye bakalım...

(Zariyat 51/50)

فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ

Fefirrû ila (A)llâh(i) (s) innî lekum minhu nezîrun mubîn(un)

Öyleyse Allah'a firar edin! Muhakkak ki ben, sizin için apaçık bir nezirim.

Bakın kaçın değil. Firar nereden edilir ? Hapishaneden. Hayırdan da kaçabilirsiniz. İyi ve güzel olandan da kaçabilirsiniz. O yüzden kaçmak değil, firar. Tutsaklıktan kurtulma.

Firar kelimesinin seçilmesi Kur'an'ın belagat (sözün fasih ve açık seçik olması) özelliğine başka bir örnektir. İnsan nimetlerle döşenmiş dünya misafirhanesine saplanıp kalmayacak kadar engin bir potansiyelde yaratıldığı ve insanın maddi olandan ziyade manevi olanla tatmin olacağı özellikle vurgulanmıştır. "

Kalpler ancak Allah'ın zikriyle mutmain olur." Hayırlarda yarışmak, bağış ve merhameti öncelemek, nefsanî arzulardan uhrevî hedeflere yönelmek Allah'a firar etmektir. Firar eden özgür kalır. Fakat Kur'an'ın özgürlük teklifinin karşısındaki en büyük engel şirktir. İşte 51nci ayet :

(Zariyat 51/51)

وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ

Velâ tec'alû me'a (A)llâhi ilâhen âhar(a) (s) innî lekum minhu nezîrun mubîn(un)

Ve Allah ile beraber başka bir ilah kılmayın! Muhakkak ki ben, sizin için apaçık bir nezirim.

Özgür potansiyelde yaratılan insan Allah'a firar etmezse, fitratı gereği başka düşüncelere, ideolojilere, kullara veya objelere kendini esir eder. Allah'a firar fitri evrensel üst ilkelere insanı yüceltirken, bunun zıttı olan şirk kulu köleleştiriyor.

(Zariyat 51/52)

كَذٰلِكَ مَا اَتَى الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَّسُوْلٍ اِلَّا قَالُوْا سَاجِرٌ اَوْ مَجْنُوْنٌ

Kezâlike mâ etâ-illezîne min kablihîm min rasûlin illâ kâlû sâhirun ev mecnûn(un)

İşte böyle! Onlardan öncekiler de, gelen resule “ Sihirbazdır veya mecnundur!” dan başka bir şey demediler.

Dünyayı mağaradaki yansılardan ibaret sananlar, mağaranın dışına firar edip hakikati görenleri zaman ve zeminde ötekileştirmiştir. Allah resulü içinde yaşadığı o mağaradan firar etti. Hakikati gördü, gelip mağaradakilere bu hakikati anlattı. Fakat mağaradakiler ona hakaret etti. Sen yalan söylüyorsun, bizim dünyamız bu mağaranın duvarına yansıyan gölgelerdir dediler. Allah resulü de : O gölgelerin hakikati var, gerçeğini gördüm. Fakat onu zorla dışarı attılar. Cehalete alışmış dimağlar hakikatin aydınlığından rahatsız olup bunu dile getirenlere de düşman kesilirler.

(Zariyat 51/53)

اَتَّوٰصَوْا بِهٖۤ اَبْلٌ هُمْ قَوْمٌ طٰغُوْنَ

Etevâsav bih(i) (c) bel hum kavmun tâgûn(e)

Onu vasiyet mi ettiler? Bilakis, onlar hadsiz bir kavimdir.

Bu mağradakiler bu bilgiyi geçmişten bir vasiyet olarak mı aldılar. Hakikate karşı masalların tercih edilmesi, nesiller boyu efsanelerin dinleştirilmesine sebep olmuştur. Bir anlatım ne kadar eski ise maalesef o kadar devrilmez tabu haline gelmektedir. Hazır bulunan miras onun sorgulanmaması anlamına gelmiyor.

Buradaki “kavmun” kelimesi haddi aşan herşey için manasına geliyor. Buradan anladığımız şu : Mağara meteforu ile birleştirecek, geleneğin verdiği güç çoğu zaman hadsizleştirir. Geleneğin verdiği güç müktesebata sırtını dayarsa size tepeden bakmaya başlar, bu da hadsiz bir tavidir. Allah resulü'ne yapılan tavır da buydu.

(Zariyat 51/54)

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ فَمَا أَنْتَ بِمَلُومٍ

Fetevelle 'anhum femâ ente bime'lûm(in)

Öyleyse onlardan yüz çevir! Artık sen kınanacak değilsin!

O mağaradakileri artık o mağarada bırak.

(Zariyat 51/55)

وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَى تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ

Vezekkir fe-inne-zzîkrâ tenfe'u-lmu/minîn(e)

Ve zikret! Muhakkak ki zikir inananlara fayda verir.

Rabbimiz 54ncü ayette "onlardan yüz çevir, kınanacak değilsin" diyor. Bu ayette ise "onlara zikret, onlara hatırlat, zikir inanana fayda verir" diyor.

Rabbim yukarıda diyorsun ki : "onlardan yüz çevir, aşağıdadada onlara zikret " Nasıl olacak bu iş?

Burada yüz çevrilmesi gereken onların atalarından vasiyet olarak aldıkları atalar inancı, efsaneler ve mitolojilerden artık sen yüz çevir. İçinde bulunduğu kültürün sana dayattığı bu müktesebattan yüz çevir. Çünkü bu atalar inancı, aracılar inancı şirk inancı seni hadsizleştirir, seni küstah bir hale getirir. Rabbimiz onlardan yüz çevir derken, kendilerinden değil onların anlattıklarından yüz çevir demektedir.

Fakat sen o insanlara zikret, onlara hatırlat. Yüz çevir, sırt dön. Bunların hepsini biz maalesef şahıslar olarak algılıyoruz. Bizim hedefimi şahıslar değil, bizim hedefimiz günahlar. Günahkarı değil, günahı hedefe koyarak yüz çevirmemiz lazım. Sen onlara hatırlatacaksın.

Belki verdiğin öğütün fayda vereceğine, doğru olduğuna inanan biri için o öğüt faydaya dönüşebilir. Babası oğluna öğüt veriyor, oğlu öğüdün kendisinin hiç işine yaramayacağını düşünüyorsa, bir kulağından girer diğer kulağından çıkar. Ama sen görevini yapacaksın. Kınanmamak için bunu yapmamız gerekir.

Zira hatırlatmanın, zikrin fayda vereceğine inananların mutlaka çıkacağı bu ayette vurgulanmıştır. Eğer insan fitratına dönerse, vicdanında bir yankı uyandıran her öğüdün, nasihatın, hatırlatmanın faydalı olacağını bilir ve buna inanır.

(Zariyat 51/56)

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

Vemâ halaktu-İcinne vel-inse illâ liya'budûn(i)

Ve Ben, cinni ve insi kul olmaktan başkası için yaratmadım.

Diyanet İşleri Meali (Yeni) : Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.

Bu ayettin çevirinde bir sorun var ! Çünkü ayet "Vemâ halaktu" diye başlıyor. " Ve Ben yaratmadım." Siz yarattım diye buna meal veremezsiniz. Yaratmadım diye meal vermeniz lazım.

"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım" denildiğinde, Allah'a kulluğu işaret ediyor.

Fakat doğru mealde Allah dışında şirk ve araçlara kulluğu işaret ediyor. **Birinde hedef tevhid, diğerinde hedef şirk. Doğru mealde hedef şirk olması lazım.**

"Ve Ben, cinni ve insi kul olmaktan başkası için yaratmadım." Yani Ben bunları köle olsun diye yaratmadım. Ben bunları araçlara , putların önünde eğilsinler diye yaratmadım. Yani burada anlatılmak istenen, tevhidin zıddı olan şirk konusunu anlatmaktadır.

" Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım" **tevhidin konusu.** Fakat bu ayet doğru meal edildiğinde şirkin konusudur.

Buradasi "cinn" örtülen, tanınmayan, bilinmeyen, soyut tüm varlıkları ifade etmektedir. "ins" ise açıkta, meydanda olan, tanınan, bilinen, temas kurulan tüm varlıkları ifade ediyor.

Önce "cinni" yani tanınmayan varlıkların kulluğu sonra da "insi" yani ünsiyet kurulup tanınan varlığın kullukları sıralanmış. Bu kalıbın herkes, tüm insanlar, bilinen, bilinmeyen tüm iradeliler, tanınan, tanınmayanların hepsi manasına da geliyor.

Mesela sabahtan akşama kadar çalıştım diyorsunuz ya, burada sadece sabah ve akşam değil, o günün tamamında çalıştım demiş oluyorsun. Cins ve ins geçiyorsa, iradelilerin tamamı anlatılır. Bilinen bilinmeyen her iradeli ne kendine ne başkasına kulluk, kölelik edemez. Zira bu mahlukatın yaratılışına aykırıdır. İnsanın fitratında onu özgürleştirecek olan ilahi ilkelere firar etmek yatar.

Ben onları başkasına kul olsun diye yaratmadım. Ben onları özgür olsunlar diye yarattım. Fakat onlar gitti başkalarına kulluk etti. Yaratılış amacına aykırı hareket etti. Özgürce düşünebilen her kul, engellenmesinden azap duymalıdır. Yani şirk koşan insanlar özgür ruhlu insanlar değil. Başka şeylere tapmak için onları yaratmadım.

(Zariyat 51/57)

مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُونَ

Mâ urîdu minhum min rizkin vemâ urîdu en yut'imûn(i)

Onlardan bir rızık murad etmiyorum ve doyurmalarını da murad etmiyorum.

Hiçbir iradelinin kulluk veya ibadetine yaratanın ihtiyacı yoktur. Tüm ibadetleri, salih amelleri, hasenatları kişi önce kendisi için yapıyor. Buradaki “doyurma” putların önüne koyulan yiyeceklere bir gönderme yapılmış. Şu anda Hindistan'a gidin yılda bir defa dört saat öncesinden muazzam yiyecekler hazırlanır ve putların önüne konur. Kimse de yemez. Böyle bir gelenek, kültür var. Allah Resulü zamanında da böyle bir şey var. Rabbimiz diyor ki : “ Ben o putlar değilim, sizi o putlara kul olmanız içinde yaratmadım gelip te böyle yemek vermeniz, birşeyler sunmanıza da ihtiyacım yok, çünkü Ben Rezzak'ım, Ben size veriyorum. Sonucunda 58 de şöyle ifade ediyor :

(Zariyat 51/58)

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

İnna(A)llâhe huve-rrazzâku zû-lkuvveti-lmetîn(u)

Muhakkak ki Allah; O, Rezzak'tır, kuvvet sahibi Metindir.

Bunun bize yansıması şudur: İnsanlar sizi rızık konusu ile korkutur, rızık elinde tutarak sizi köleleştirir. Rızık korkusu ile köleleşen insanın kuvveti ve metaneti azalır.

“Rezzak” çok rızık veren, yeteri kadar rızıklandıran anlamına gelen rezeka fiilinden türemiş mübalağlı bir ismi fail. Yani bunun Allah olduğuna iman etmek lazım. Bazı köleler efendim olmasa ben ölürüm diyor. Rezzak Allah'ın Kur'an'da zikredilen esmaül hüsnasındandır. İnsanlar genellikle rızık korkusu ile köleleştirilir. Allah'ın rızık kaynağı olduğu şuuru, kulu kulluktan kurtaran bir eşitlik ve adalet sağlar. Çünkü rızık Allah'ın, mülk Allah'ın.

Rızık korkusunun insanın metanetini kırıp kuvvetini azaltacağı da “Zü'l-Kuvveti'l-Metin” ile dolaylı olarak bize ifade edilmiştir. Rızık korkusundaysanız kuvvetiniz ve metanetiniz gider. Rızıktaki adaletsizlik ve paylaşım zulme bağlanıyor, zalimlerin payı ashaplarının payı gibidir. Buradaki ashap kelimesi:

(Zariyat 51/59)

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونَ

Fe-inne lillezîne zalemû zenûben mişle zenûbi ashâbihim felâ yesta'cilûn(e)

Artık mutlaka zalimlerin payı, ashaplarının payı gibidir. O halde acele etmesinler!

Ashap kelimesi aynı ortak payda da buluşanlar demektir. Bu adamların ortak paydası rızık konusunda insanları korkutup zulmetmek. Tıpkı Firavunda olduğu gibi. Kur'an'ı Kerim burada bu ortak payda da buluşan zulüm ashabından bahsediyor.

Zulüm yapan, ona yardım eden, ortak eden, göz yuman, zalime arkadaş-yoldaş olup onu alkışlayanların hepsine, onların payıda onlara düşecektir, diyor. Biz bunu Hud suresi 113 te şöyle okuyoruz :

“ Ve zalim olan kimselere meyletmeyin, o takdirde ateş size de dokunur.” (Hud 113)

(Zariyat 51/60)

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ

Feveylun lillezîne keferû min yevmihimu-llezi yû'adûn(e)

O halde vaad oldukları günden dolayı örtenlerin vay haline!

İnsanları rızık korkusuyla korkutmak, kula kul yapmak, insanlara zulmetmek hakları örtmektir. Ayetteki “vay onların haline” ifadesi bir tehdit değil, Rahmet ve Merhametin tecellisi olan acıma olarak , yazık oldu, yazık olacak o örtenlere şeklinde biz bunu anladık. En doğrusunu Alim olan Allah bilir...